VNS 4/2022 vp, VNS 6/2022 vp, VNS 7/2022 vp
Suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Talousvaliokunta 19.10.2022

Asia: VNS 4/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035

Asia: VNS 6/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia

Asia: VNS 7/2022 vp Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta

Luonnonsuojeluliitto kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua aiheista.

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että suomalaisista yli 80 prosenttia on huolissaan ilmastokriisistä tai luontokadosta. Etlan arvion mukaan Suomelle ei nykyisessä tilanteessa voida laskea päästövähennyspolkua hiilineutraaliuteen vuonna 2035, sillä Suomen hiilinielut romahtivat vuonna 2021.

Luonnonsuojeluliiton mielestä kaikki ilmastopoliittiset suunnitelmat ovat riittämättömiä hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi ja ne tulee päivittää ilmastolain mukaisesti. Suurimmat puutteet liittyvät maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan.

Ilmasto- ja energiastrategia

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen energiapolitiikka jatkuu ristiriitaisena. Luonnonsuojeluliiton mielestä strategian painopisteen tulee olla energiansäästössä ja polttoon perustumattomissa uusiutuvissa teknologioissa.

Ilmasto- ja energiastrategiassa tavoitteena on lähes kaksinkertaistaa metsähakkeen käyttö (16–17 miljoonaan kuutiometriin vuodessa). Puun poltto ei kuitenkaan ole hiilineutraalia. Metsäbiomassan kasvava käyttö energiantuotannossa heikentää merkittävästi hiilensidonta ja aiheuttaa hiilivelkaa metsissä, joka on myös pitkällä aikavälillä suurempi kuin saavutetut fossiilipäästöjen korvaushyödyt. Puupolttoaineiden verottomuus kannustaa metsien energiakäyttöön tilanteessa, jossa yli puolet puun kuiva-aineesta menee energiaksi. Puun polton tuet vääristävät markkinaa ja hidastavat polttoon

perustumattomien uusiutuvien käyttöönottoa.

Selontekoon on lisätty selvitys ilmaston, luonnon ja talouden kannalta kestävästä biomassan saatavuudesta polttoon vuoden 2022 aikana sekä yleinen tavoite selvittää ohjauskeinoja. Tämä on lähtökohtaisesti hyvä asia, mutta riittämätön tilanteessa, jossa kilpailu puusta on kovaa ja hiilinielut ovat romahtaneet. EU-parlamentti otti kesällä kantaa suoraan metsästä peräisin olevan biomassan suorien ja epäsuorien tukien poistamiseksi ja tähän tulisi Suomessakin varautua.

Turpeen verokohtelu ei myöskään ole ilmasto- ja luontotavoitteiden tai vihreän siirtymän mukainen. Turpeen uusi varmuusvarasto tulee poistaa, sillä pitkän aikavälin huoltovarmuus ei voi enää perustua turpeeseen. Lausunnoissa mm. Ilmastopaneeli ja Suomen ympäristökeskus ovat huolissaan turpeen käytön jatkumisesta.

Luonnonsuojeluliitto korostaa tarvetta vauhdittaa polttoon perustumattomia uusiutuvia myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Huoltovarmuus elää energiajärjestelmän mukana. Sen on perustuttava energialähteisiin, jotka ovat pitkällä aikavälillä kestäviä ilmaston- ja luonnon kannalta. Myös kotimaisuus ja saatavuus lähes kaikkialta on monipuolisen poltoon perustumattoman uusiutuvan energian järjestelmän etu. Selonteossa sanotaankin “polttoon perustumattomien tekniikoiden edistäminen on tärkeää myös huoltovarmuuden näkökulmasta, koska ne osaltaan korvaavat fossiilisten tuontipolttoaineiden käyttöä lämmöntuotannossa.” Toimenpiteet selonteossa ovat kuitenkin vaatimattomat.

Energiantuotannon aiheuttamien luontohaittojen välttämiseksi Do No Significant Harm (DNSH) periaatetteen lisäys energiatuen ehdoksi on tärkeä lisäys.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma

Suunnitelma tuo edistystä esimerkiksi öljylämmityksestä luopumiseen.

Taakanjakosektorin kipukohdat eli maatalouden, liikenteen ja kulutuksen päästövähennykset ovat suunnitelmankin heikkouksia.

Suunnitelman puutteena on, että se luottaa maankäyttösektorin joustoihin tavoitteen saavuttamisessa. Suomen hiilinielujen romahdettua vuonna 2021 **joustojen (0,45 Mt CO2-ekv/ vuosi) käyttömahdollisuutta ei voi pitää realistisena.** Lähtökohtaisesti joustojen käyttö ei ole myöskään oikeudenmukaista ja päästövähennysten pysyvyyden näkökulmasta fossiilisten polttoaineiden päästövähennysten tulisi olla ensisijaisia. Näin ollen suunnitelmaa tulee vahvistaa vastaavin päästövähennystoimin taakanjakosektorilla.

Kulutusperäisten päästöjen ohjaus jää kokonaisuutena heikoksi, ja niin sanottuihin poikkisektoraalisiin toimiin, kuten kuntien suunnitelmiin ja kuluttajien omaehtoisiin valintoihin, liittyy huomattavaa epäselvyyttä. Tämän seurauksena **lisäiset 0,4 miljoonan tonnin päästövähennykset ovat epäuskottavia.**

Luonnonsuojeluliiton mielestä KAISUun tulee liittää lisätoimia taakanjakosektorin tavoitteen

saavuttamiseksi, kuten:

- Lisätoimia turvemaiden päästöjen vähentämiseksi
- Turpeen poltosta luopuminen myös niissä laitoksissa, jotka eivät ole päästökaupan piirissä
- Vero-ohjauksella ja julkisilla hankinnoilla vauhditetaan kasviproteiinien tuotantoa ja kulutusta
- Materiaalien kiertotalousasteen kasvattaminen
- Energiatehokkuuden ja -säästön vahvistaminen olemassa olevissa rakennuksissa jo ennen korjausrakentamisvaihetta
- Kotimaan lentoliikenteen tukien karsiminen ja lentoveron asettaminen
- Toimet henkilöautoliikennesuoritteen laskemiseksi
- Tavoite kulutusperäisten päästöjen vähentämiselle ja aiheeseen liittyvien EU-aloitteiden tukeminen

Myös ilmastoruokaohjelma tulisi viimeistellä viipymättä ja siinä osoittaa lisätoimia lihan kulutuksen vähentämiseksi ja vaadittavan peltoalan pienentämiseksi. Kuten Suomen ympäristökeskuksen raportti toteaa, päästöjen vähentämiseksi Suomessa tarvitaan sekä ruokavaliomuutosta että turvepeltoihin puuttumista.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatiminen on historiallinen edistysaskel ilmastopolitiikassa. Hiilinielujen merkitys kuumenemisen hillinnässä on olennainen ja maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa tulee kehittää tehokkaaseen ja velvoittavan suuntaan.

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että hallituksen ilmastolaissa asettaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen on vaarassa hiilinielujen romahduksen vuoksi. Suomen hiilineutraaliustavoite nojaa siihen perusajatukseen, että hiilinielujen tulee olla vähintään yhtä suuret kuin päästöt vuonna 2035. **Kuilu todellisten ja tarvittavien hiilinielujen välillä on -23 Mt.** Uudet luvut vievät pohjan tavoitteen uskottavuudelta, ellei Marinin hallitus varmista hallitusohjelmassaan tekemäänsä sitoumusta **hiilinielujen kasvattamisesta lyhyellä ja pitkällä aikavälillä** uusilla ja tehokkailla politiikkatoimilla.

Hiilinielujen romahdus on seurausta metsien korkeista hakkuista ja kasvun pienenemisestä. Alan tutkijat arvioivat, että metsien kasvu hiipuu pidemmäksi aikaa. Hakkuiden kasvattaminen vain vaikeuttaisi tilannetta. Metsien hakkuutaso vaikuttaa kaikkein voimakkaimmin Suomen hiilinielujen kokoon. Suomen ympäristökeskuksen kirjallisuuskatsauksen mukaan **metsien hakkuiden lisäys pienentää metsiin sitoutuvaa hiilen määrää merkittävästi pitkällä, ainakin 100 vuoden aikajänteellä.** PTT arvioi metsien hakkuiden kasvavan entisestään ensi vuonna. Tutkimuksen mukaan mitä alhaisempi hakkuutaso Suomen metsissä oli, sitä enemmän metsät hillitsisivät ilmaston kuumenemista. Suomalaisten enemmistö kannattaa metsien hakkuiden vähentämistä ilmastosyistä.

MISU on lähtökohtaisesti laadittu liian vaatimattomaksi, sillä se tavoittelee vain -3 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin edestä hiilinielujen kasvatusta. Siinä esitetään hyviä lisäselvityksiä

metsälain parantamiseksi ilmastonäkökulmasta ja maankäytönmuutosmaksun valmistelua, mutta nopeavaikutteiset toimet, jotka voidaan ottaa käyttöön vielä Marinin hallituksen aikana, jäävät käyttämättä. Luken vaikutustenarvion (2021, sivu 89) perusteella nopeimmin hiilinieluihin vaikuttavia toimia olisivat metsäkadon hillintä, lahopuun lisääminen, toimet turve- ja kivennäispelloilla, suojelualueiden lisääminen ja jatkuvapeitteinen kasvatus/poimintahakkuut turvemailla.

Kuten Luontopaneeli lausunnossaan toteaa: "*esitetyt toimet ja ohjauskeinot nettonielun kasvattamiseksi ovat riittämättömät ja että hakkuiden kasvattaminen nykytasosta vaarantaa maankäyttösektorin ilmastotavoitteet ja uhkaa metsäluonnon monimuotoisuutta."* Luontopaneeli onkin ehdottanut keinoja metsien hakkuiden rajoittamiseksi.

Suomen ilmastopaneeli taas kritisoi valittuja toimia: *"Ohjelmaan valittujen toimenpiteiden toteutuminen ja niillä saavutettava nieluvaikutus metsien osalta nojaa lähinnä informaatio-ohjaukseen lisäisten taloudellisten ohjauskeinojen tai sääntelyn sijaan."*

Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi tulee laatia hiilinielujen pelastusohjelma ja päivittää maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma ilmastolain mukaisesti syksyn aikana.

Luonnonsuojeluliiton mielestä ainakin seuraavat toimet tulee lisätä MISUun:

- Valtion viimeisten vanhojen metsien asettaminen hakkuukieltoon ja suojelu
- Metsähallituksen tuloustustavoitteen huomattava lasku
- Jatkuvasta kasvatuksesta on tehtävä pääkäytäntö valtion suometsissä, mutta myös kivennäismailla
- Metsien kiertoajan pidentäminen
- Nuorten talousmetsien kasvattaminen tiheämpinä eli harvennushakkuiden keventäminen
- Lisätoimet metsäkadon hillintään, kuten pellonraivauksen luvanvaraisuus tai metsän hävityskielto
- Metsätalouden tukien painotuksen muuttaminen siten, että selvästi yli puolet menee luonnonmonimuotoisuutta, vesistöjen hyvää tilaa ja ilmastoa tukeviin toimiin. Metsätalouden tuet on painotettava tukemaan muita kun jaksottaista menetelmää
- Lisäojitusten kieltäminen
- Uusien soiden avaamisen lopettaminen turpeen kaivuuseen
- Kosteikkoviljelyn pinta-alatavoitteen nosto 50 000 ha vuodelle 2030

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma on myös luontopolitiikkaaja suunnitelman tulisi suojella sekä ilmastoa että luontoa. Maankäyttösektorin ilmastoimilla voidaan saavuttaa myös merkittäviä synergiahyötyjä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja kivennäismaiden kasvukunnon parantamiseksi, mikä vähentää mm. lannoitteiden tarvetta. Kansainvälinen ilmastonmuutospaneeli (IPCC) ja hallitustenvälinen biodiversiteettiä ja ekosysteemipalveluita koskeva tieteen ja politiikan välinen IPBES-paneeli ovat suositelleet näiden kriisien torjumista yhdessä. Myöskään

vesien hyvää tilaa ei tule vaarantaa valituilla toimilla. Tästä näkökulmasta osa maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpiteistä on esitetyssä muodossa toteuttamiskelvottomia. **Toimet, jotka haittaavat luonnon monimuotoisuutta, on jätettävä suunnitelman ulkopuolelle ja korvattava toimilla, jotka auttavat suojelemaan sekä ilmastoa että luontoa.**

Lisätietoja

suojeluasiantuntija Hanna Aho, puh. 040 628 9495, hanna.aho@sll.fi

Lue myös aiemmat lausuntomme:

- KAISU: https://www.sll.fi/2022/01/14/lausuntopyynto-keskipitkan-aikavalin-ilmastopolitiikan-suunnitelmasta/
- MISU: https://www.sll.fi/2022/05/16/luonnonsuojeluliiton-lausunto-maankayttosektorin-ilmastosuunnitelman-luonnokseen/
- Ilmasto- ja energiastrategia: https://www.sll.fi/2022/05/13/lausunto-kansallisen-ilmasto-ja-energiastrategian-luonnokseen/